

A FEKETE-TENGER üzenete

Bz. Simon István: Ögyesszai feljegyzések

Osztályozzák a zsákmányt a halászhajón

A régi görögök bölcssek voltak a névadásban is. A Fekete-tengert például Pontosz Eukinosznak nevezték, ami annyit jelent: vendégszerető tenger. Lehetséges, hogy marasztaló szép partjaiért, mediterrán éghajlatú felszigetért becézték meg így, de én megpróbálom ráfogni, hogy a partjain élő emberek kedvességéért, vendégszeretetéért. Hiszen az első ögyesszai élményem is megerősítet ebben, a találkozás a Csernomorec Halászkolhoz vízenjáróival. Hová menne először a szegedi ember, akinek a szeme hozzá szokott a száradó varsákhöz, a parton hasaló ladikokhoz, a bögösorrú halászbarkákhoz meg a halászlé páratlan ízéhez? Le a vízre, ahol kilométereken feszülnek a száradó hálók, ahol tonnaszármák ömlik a gumiszalagokon. A szardella halomában hever a parti rakárakban, mint ősszel az állomásokon nálunk a cukorrépa, teherautókon fekszenek a vízben fáradhatatlan, kecses és játékos delfinek, az áramvonalas, csontvázú tokfélék, a lapátnyi-asztalnyi lepényhalak.

Fantasztikus! Jó lenne a Tiszán egy évben ennyit látni! Ezért a kijelentésemért jóindulatúan megmosolyognak a cserzett arcú ögyesszai halászok.

— Most gyenge napunk volt.

Persze, a tenger... Itt talán most is igaz, hogy aki vizet merít, hallal rántja ki a vödört. Aldi pedig hálójával szűri a zöldesbarnás hullamokat, egy-egy évben brigádjával 400 tonnányit is összegyűjt. Igaz is, folyón kisipar a halászat. Horgok, varasok, kis ladikok, itt meg ott nagy, egyenként 200 regisztrertonnás halászhajó járja a Fekete-tengert, legalább 200–200 különféle hálójával, egész brigádokkal. Akad olyan kerítőháló, melynek két vége 800 méterre esik egymástól. A halász pedig nem azzal köszön el otthonról, hogy este megjövék, hanem így: talán a negyedév végén, vagy a jövő negyedév elején. S az év végi számadás tavaly huszonöt és fél ezer tonna volt.

Davidenko Vaszilij Grigorjevics kolhozelnök meséli egy sikeres rekordfogás emlékét az esztendőből.

— Egyik hajónk legénysége öt nap alatt ötször engedte le a hálót a sztyulka fogási idején. Tíz napra késztültek a tengerre, mert ezt a halat csak tíz napig lehet fogni az esztendőben, amikor a jég olvadni kezd. Ői olvadásig azután sem látni sztyulkát. Szóval ötször engedték le a hálót... Az első fogás kilenc és fél tonna volt, másodsorra húsz tonnát merítettek ki, a harmadik húszas pedig a leggazdagabbra sikerült: 40 tonna nyomta a hálót. Volt még egy harminchat tonnás húzás, s végül ötödnapra megtelt minden zug és tar-

tály, a szállító hajók bevonultak a 144 tonna zsákmánnyal.

A hajók mindig kint vannak a tengeren. Rádió kapják az üzenetet a repülőstől, hogy merre járnak a halcsapatok; a meteorológusoktól, hogy milyen lesz az időjárás. A legénység maga főz, a kolhoz ingyen gondoskodik az ellátásról.

Ülünk a terített asztalnál, melyen húsz tálból húsféle hal csiklandozó gőze száll. Kínézem a legszebb darabot és nyúlok érte. Vaszilij Zaharovics, asztalszomszédom, a veterán ezredes, kinek több sorban nem férnek el mellén a kitüntetései, ilyen, géden megfogja a kezemet.

— A laikus a legszebbt nyúl, a halász a legjobbt. Majd én választok.

S már rakja is tányéromra a legjobb falatokat, szép uszonyos darabokat. Mert az uszony mellett főnek a legjobb ízek!

— Csalfainta dolog ez a hal! — fűszerezi szóval is. — Van egy nagy fejtű hálóját, úgy hívják: karp. Ennek a feje a legjobb falat. Amikor a halászok közül valamelyik elsőnek meglátja a hálóban, elküldi magát: „Enyém a feje!” Igen ám, de a kezdő halász könyven ráfizet, mert a szudak is nagy fejtű, csak abban nincs olyan íz. Könnyen rákijátja hogy „Enyém a feje!” Vidd — mondjuk ilyenkor, s a hasunkat fogjuk, mikor ígérete szerint meg kell neki enni.

— A rákálk is meg lehet járni... A városiak meg is járják mindennap, mert azt hiszik, hogy alma, vagyis hogy úgy válogatják, mintha az lenne. A nagyját, a szépet keresik. Pedig ha tudnák, hogy csak hároméves koráig igazán jó a tengeri rák, amíg meg nem haladja a 10–15 centit....

Itt kóstoltam meg az ögyesszai halászlét is. A mi szokásainkkal húsevesnek vélné az ember. Aranylók, kristályos tiszta hallé, melyhez nagy tálakon adják a benne főtt halat, hozzá apróra vágott fokhagymával. Remek pikáns étel, az ember el se hinné, hogy a tenger sós vizében nőtt halból van.

Ahogy oldódnak a nyelvek a vendégszerető tenger vendégszerető halászaik között, egyre több epizód villan fel: a halászlét, aki úgy megsajnálta a hálóban vergődve síró delfint, hogy szabadon bocsájtotta („Nem bírom a sírást — magyarul kodott a brigádvezetőnek — s hallhatad, ez úgy sírt, akár egy gyerek”); a szakácsról, akit a kellett váltani a hosszú halászuton, mert kiderült róla, hogy csak egyfajta ételt tud főzni; a tiszta legényszállásról, ahol egy-egy kauszokbabát ágyaztak be az ifjúsági brigád tagjainak, mire megtették a tengerrel pihenőre; a tavaszraggató viharokról, a kiderült fenékszarkokról...

— És mit keresnek ezzel a

Vízenjárók között

nehéz munkával? — forszirom közlő.

— A halászok fizetsége 220 rubel havonta átlagosan. A parti munkásoké 100–120.

Kicsit sokallom a halászok fizetését, legalábbis gondolkodom rajta, ezért nem is késnek a magyarázattal.

— Hónapokig a tengeren vannak, s roppant nehéz fizikai munkával jár a halászat.

Egy újságíró is elment egyszer az egyik hajónkkal, hogy majd riportot ír. Felcsapott halásznak a három hónapra készült... de nem bírta három hétig sem. Hazajött az első szállítóhajóval. Ebben a megjegyzésben volt ugyan egy kis szálla, de lenyeltem. Annyi vice elhangzott már úgy is a halászok rovására, hadd egyenlitsenek. Ők öngólt is rúgtak maguknak.

Dallal búcsúztunk egymástól. Szép szomorú halászdalt énekeltek az aranyhálóról, amely önként megy a szegény halász hálójába, aki viszont mindig elengedi újra a tengerbe, akkor is, ha üresen marad a barkája. Mi pedig egy magyar fiúval, aki ott diákoskodik Ögyesszában, cserébe a „Hej, halászok, halászok”-at énekeltek.

— Miért szomorú majd minden halásznóta? — kérdezte az egyik ögyesszai vízenjáró.

— Talán azért, mert amúgy igazán jókedvű minden halász.

(Következik: Séta a kikötőben)

Szocialista brigádok naplókiállítás

A Szegedi Ruhagyár szocialistabrigád-mozgalmának érdekes kiállítását rendezte meg a vállalat szakszervezeti bizottsága néhány hete. A kétet szervezett a brigádvezetők részére, egyúttal kiállítás mutatták be a brigádnaplókat. Ezzel újfajta tapasztalatcsere-fórumot létesítettek az üzemben. Nemcsak a brigádvezetők cserélhették ki elő szóval tapasztalataikat, hanem a brigádtagok is tanulmányozhatták a naplókat, megismerhették a mozgalom különböző eseményeit. Most a szentesi üzemegység kérésére rövidesen bemutatják a kiállítás anyagát a telepen is.

Selecták

A Beatnik-babák után most a „lángelmék” jönnek divatba: Beethoven-, Einstein-, Lincoln-, Van Gogh- stb. babákat adnak a gyermekek kezébe.

A Champs-Élyséesen különböző sebességgel mozgó járdákat szándékoznak építeni. De csak 25 év múlva készülnek el.

Sikerült kísérlet: a goldstonei úrkutató központból „kisugárzott” emberi hang elérkezett a Vénuszig és visszaverődött visszhangja elérte földünket. Az eredeti mondat még mindig érthető volt.

Egy amerikai régész tízévi kutatás után arra a következtetésre jutott, hogy a barlanglakó ősember osztrigahéjjal vagy cápa foggal borotválkozott.

Óriási vállalkozás: elektronikus rendszerekre alakították át az Egyesült Államok távbeszélő hálózatát. A művelet 35 évig tart és 12 milliárd dollárba kerül.

A 61. elem: a prometheum

Olvai Eraemesae finn tudósak sikerült 82 milliagramm prometheumot izolálnia. Ezt az elemet első ízben amerikai tudósok 1947-ben vonták ki atommagyáskban besugárzott fémrudakból.

Az amerikai felfedezést megelőzően, a világ kémikusai már hosszú évekig kutatták a Mendelejev-féle táblázat 61. elemét. A nemzetközi vegyészszövetség az 1947-ben felfedezett elemet ismerte el 71.-nek, s a felfedezőket javas-

KÖNYVESPOLC

THEODORE DREISER: AMERIKAI TRAGÉDIA

Amerika legnagyobb klasszikusának nálunk leginkább ismert művét, s mellette leghíresebb regényét adta ki most a Magyar Helikon, a Helikon Klasszikusok sorozatban. A szinte dektívregényszerű izgalmas soggal megírt mű valójában monumentális társadalom-ábrázolás. Bemutatja egy boldogulni vágyó, de gyengejellelű amerikai fiatal ember életútját, aki tragédiába sodródik és tragédiába sodor másokat, mert nem tud ellentánni egy gonosz társadalom vad és vak kísértéseinek, követeléseinek. Gyönyörűen törvények há-

GIOVANNI VERGA: PARASZTBECÜSLET

A Magyar Helikon adta ki Vergának, a múlt századvég és a századforduló nagy olasz klasszikusának harmadik több elbeszélést. A kötet című novellája különösen ismert, bár inkább Mascagni muzsikájával lett világhírű operai átdolgozása. A kis remekmű drámai ereje, tömörsége azonban nem egyedülálló művészetében: többi elbeszélése is hasonló ehhez. Nem véletlen, hogy korában nagy fölönést, sőt bizonyos körökben fölháborodást váltott ki műveivel.

GRIMMELSHAUSEN: SIMPLICISSIMUS

A kötet eredeti címlapja, magyar nyelven így hangzik: „A kalandos német Simplicissimus, vagyis: egy különös világcsavargó, név szerint Melchior Sternfels von Fuchshaim életének leírása, nevezetesen, hogy mily módon jött e világra, mit látott, tanult, tapasztalt és szenvedett ott, és miért vonult el onnan a maga szántából. Módelett vidám és mindenkinél hasznos olvasmány...” Mint e néhány sor is mutatja, sajátos ízlés, furcsa olvasmány ez a könyv, amely a maga ide-

lójában akad fenn, és sorra egyben példázat is.

Az olvasók nagyrésze magát a cselekményt és a valóban drámaivá sűrítendő magot megismerhették a budapesti Thália Színház múlt szezoni előadásán is, de a regény — Szőlősy Klára fordításában — újabb szépségeket rejtget. E művet joggal nevezhetjük Dreiser írói pályája csúcspontjának és egyben legmondosabb megismerkedett regényének. Az alkotás tartalmas értékelést adja, a szerző életútja fölvezetése a Valkay Saroltának a kötethez foglalt utószava.

Az elbeszélések Majtényi Zoltán, Rózsa Zoltán, Sallay Géza és Telegdi Polgár István fordította, a válogatás és a jegyzetek Sallay Géza munkája.

A XVII. században a német irodalom legnagyobb alkotásai egyikének — ha nem a legnagyobbak — számított. Mihez is hasonlíthatnánk? Afféle Svejk-történet ez, merthízen az egyszerű közkatona, az egyszerű közember szemével adja a harmincéves háború történetét. Ebben is vaskos és pajzán történetek fűszerezik a véres, szomorú kalandokat, s ebben is ott a végső kicsengés: az urak háborúját a szegény emberek fizetik meg.

Magyarul most először jelenik meg e kortörténetileg is érdekes, irodalomtörténetileg is figyelemreméltó és mindenekelőtt szórakoztató olvasmány. A Magyar Helikon két kötetes kiadását Háy Gyula fordította, és Hincz Gyula illusztrációi színezik a műhöz illő szellemességgel a fejezeteket.

JUHÁSZ GYULA: A TELEKI-KORMÁNY KÜLPOLITIKÁJA

A felelőtlenül kirobbantott második világháború és hazánk háborúba lépésének esztendei még hosszú ideig jogosan foglalkoztatják a részletekre és a hátterekre is kíváncsi embereket. A részletek felkutatása legújabbkori történetírásunk kötelezően szép feladata. Ennek tett eleget Juhász Gyula is, amikor számos ismeretlen levéltári anyagot tárt föl, a magyar- és idegennyelvű szakirodalom egész sorát kutatta végig, hogy a magyar kormány 1939–1941 idején folytatott külpolitikáját kellő tudományos tárgyilagossággal mutathassa be. Elemző írással kevésbé ismert vagy ismeretlen körülményre vet fényt, s az oly sokat vitatott Teleki-kérdésre is megnyugtató választ igyekszik adni. Szigorú adatai, tényei és történelmi következtetései alapján világosan megjelölik a Teleki-portré, megismerjük az akkori uralkodó körök politikai tendenciáit, mesterkedéseit és sok más korabeli izgalmas kérdést. A kötet az Akadémiai Kiadónál, Berend T. István lektorálásával jelent meg.